

עושה שלום

בטאון בית הוראה ולשכה לממונות
ענני כולל "זכור לאברהם" וביה"כ "משכן הקודש"
ביתר עילית

גליון מס' 19

עושה שלום

פרשת בלק

הרה"ג ר' אפרים עמאש שליט"א
ראש בית ההוראה

שאלה: ראובן בנה יחידת דיור בבניה קלה, לאחר זמן מה, שמעון שכנו מלמעלה ביקש להוציא מרפסת. לשם כך הוצרך ראובן להרוס את תקרת יחידת הדיור שלו. המרפסת נבנתה בצורה כזו שיציקת הבטון של המרפסת משמשת גם כגג ליחידת הדיור של ראובן. כאשר הגיע החורף התברר שהאיטום אינו תקין וישנם נזילות מים רבות. על מי מוטלת ההוצאה לתיקון איטום הגג?

תשובה: לפי דין תורה אין חוב על אדם להרחיק נזק שהוא גורם לשכנו אלא כשמזיק לו באופן ישיר, אבל כשמזיק לו בדרך של גרמא, על השכן הניזק להרחיק את עצמו מהנזק (היינו לשאת בהוצאות מניעת הנזק). [ראה גמ' ב"ב (דף כ"ה): שלפי רבי יוסי על הניזק להרחיק עצמו. וכן נפסק בשו"ע (ח"מ סי' קנ"ה סעי' ל"ב)].

לפי זה היה נראה לכאורה לפטור את שמעון מלשאת בהוצאות תיקון איטום הגג, שכן נזילות מים אינה גירי דיליה אלא נזק בדרך של גרמא, כיון שהמים אינם יורדים ישירות ליחידת הדיור של ראובן, אלא נבלעים תחילה בתקרה ואחר כך יורדים ליחידה למטה, כל שכן בנידו"ד שהנזק נגרם ממי הגשמים, כמבואר בגמ' (ב"מ ק"ז.) ובשו"ע (שם סעי' ד').

אולם בנידון שאלתנו המנהג בזה לחייב את שמעון בהוצאות תיקון איטום הגג, שכן עליו לדאוג שלא יגיע שום נזק לשכנו ראובן מחמת רכושו, וכן פוסקים בבתי הדין.

וגם על פי ההלכה נראה שמחוייב שמעון לשאת בהוצאות תיקון איטום הגג, שכן לראובן כבר היה גג שאינו דולף, ונחשב כאילו התנה עם שמעון שיוציא מרפסת בתנאי שהמצב יישאר כמו שהוא, ולא יהיו דליפות מים ליחידה שלו. ומה שעכשיו השתבש גג יחידתו של ראובן בתקרת בטון אינו משנה מאומה, שהרי מצידו של ראובן עדיף להישאר עם גג שעשוי מבטון ולסבול מדליפות מים. מים, מאשר לקבל גג שעשוי מבטון ולסבול מדליפות מים.

ע"כ מחוייב שמעון לשאת בהוצאות איטום הגג.

הרה"ג ר' יצחק מועלם שליט"א
רב העיר ביתר עילית

שאלה: שוכר ששכר דירת קרקע ולאחר זמן מה הציף הביוב את כל החצר, ואף נכנס לביתו מחמת סתימות שהיו שם, השוכר פנה למשכיר הדירה בבקשה לטיפול, והלה אכן שלח לשם אינסטלטור שיטפל בנזק. לאחר כמה ימים מגלה השוכר כי עדיין יש נזילות קטנות, וחשש מפני הבאות שמא יגבר שוב ויגרם לנזק גדול, על כן פנה למשכיר בבקשה לטיפול בעניין, המשכיר השיב כי ידבר עם בעל המקצוע שעליו מוטלת האחריות. בעל המקצוע טען כי הוא עסוק כעת היות ומדובר בימים ספורים קודם החג ועל כן לא יוכל להגיע עד לאחר החג, וגם כך מדובר בנזילה קטנה בלבד.

השוכר שפחד מפני הבאות לא המתין אלא הזמין בעל מקצוע אחר ואף שילם לו סכום גבוה מאד עבור העבודה ובתוספת שמדובר בערב חג, כעת תובע השוכר את החזר התשלום מהמשכיר. לעומת זאת טוען המשכיר כי לא היה כאן טיפול דחוף ויכל להמתין שבועיים, ומה גם שהדבר תחת אחריות בעל המקצוע הקודם, עם מי הצדק?

תשובה: מצינו שיש מושג הנקרא זמן בית דין, ויש לעיין אי שייך בכל פסק בית דין שנותנים זמן בית דין. מקור הדין הוא במשנה בב"מ (דף ק"ז): 'תנו לו זמן לקוף את האילן ולסותר את הכותל ונפלו בתוך הזמן פטור, לאחר הזמן חייב, ובגמ' (ק"ח): 'זמנה זמן בית דין אמר רבי יוחנן שלשים יום'. וכתב שם תוס' (ד"ה זמן בית דין) 'זמנה זמן בית דין אמר רבי יוחנן חובו ולכמה דברים דהוי' לו יום, ורשב"ג נמי אמר לעיל (דף ק"ג) אף לעצמו אין מחזיר אלא שלשים יום, ומיהו לכל נזיקין לא אמר שיהא זמן ב"ד ליום כמו הכא, דהא לעיל (דף פ"ב) גבי נשברה כדו ולא סילקו נפלה גמלו ולא העמידה ר"מ מחייב בהדיק, אין זמן ב"ד שלשים יום שם כדמשמע בהנמיח את הכד (ב"ק דף כ"ט) והיינו טעמא שבשעה קלה יוכל להסיר משם, עכ"ל.

הנה מבואר בתוס' שמבין כי גם בניזקין אמרינן שנותנים לו זמן של ל' יום, אלא שאין זה בכל נזיקין דאם הוא דבר שבקל יכול לסלקו אין לתת לו זמן מרובה לסלקו.

וכן פסק השו"ע (ח"מ סימן ק' ס"א) 'לוח שאמר הריני משלם קבעו לו זמן כדי שאלוה מאחר או אמשכן או אמכור ואבאי מעות, קובעים לו זמן שלשים יום, ומוסיף הרמ"א ז"ל נראה לדין שלא יספיק לו שלשים יום יספיק לו, ואם אינו צריך כל כך, יפחות לו, עכ"ל.

וכן בדיני הסרת מזיק פסק כן השו"ע (ח"מ סי' תט"ז ס"א) 'זאם היו רעועין ב"ד קובעים לו זמן לקוף את האילן ולסותר את הכותל, וכמה הזמן לו יום. (ואם הדבר נחוץ ויש לחוש שיוזק לאחרים, אין נותנים לו זמן רק כופין אותו לסלק הדיקון מיד) (ב"י בשם ריטב"א). נפלו בתוך הזמן והזיקו פטור, לאחר הזמן חייב מפני שהשהה אותם, עכ"ל.

מוכח מכאן שזמן להחזרת הלוואה וזמן לסילוק דבר המזיק זמן בית הדין הוא ל' יום, ומיהו בסילוק דבר המזיק אם הדבר נחוץ אין נותנים לו זמן אלא כופין אותו לסלק הדיקון מיד.

עוד מצינו במשנה (בב"ק דף צ') 'פרע ראש האשה בשוק נותן לו ארבע מאות זוז... ומעשה באחד שפרע ראש האשה בשוק באת לפני רבי עקיבא וחייבו ליתן לה ארבע מאות זוז, אמר לו רבי תן לי זמן ונתן לו זמן, ובגמ' (צ"א) 'זמי יתבינן זמן והאמר רבי חנינא אין נותנים זמן לחבלות, כי לא יתבינן ליה זמן לחבלת דחסריה ממונא אבל לבושית דלא חסריה ממונא יתבינן'.

מבואר בגמ' כי כאשר מחסר ממון מחבירו בהזיקו אזי לא נותנים לו זמן אלא משלם מיד, אבל היזק שאין בו חסרון ממון והיינו בושת אזי נותנים לו זמן. וכן פסק מרן בשו"ע (ח"מ סי' ת"כ סעיף כ"ז) 'כשבית דין מגבין לחבלת ארבעה דברים, אין נותנים לחבלת בהם שום זמן. אבל אם לא עשה בו דבר אלא שביישו, נותנים לו זמן כיון שלא חסרו ממון.

וכתב ע"כ הש"ך (שם (ס"ק) 'משמע אפילו זיל נכסי דנתבע ודוקא כשנתחייב בדין אבל אם מבקש זמן להביא עדים לפטור נותנים זמן אף לחבלות אם זיל נכסיה, עכ"ל.

מבואר בש"ך שבתשלום נזקים נזקי הגוף וה"ה נזקי ממון אין נותנים לו זמן אלא משלם מיד, ואפילו אם מחמת שמבקש ממון לשלם מפסיד שנכסיו זולים מחמת דוחקו, מ"מ אין זה סיבה לעכב התשלום. ונראה ברור שלא דווקא זל נכסיה אלא כל הפסד, וה"ה אם בעל המקצוע מבקש סכום גבוה יותר מחמת הזמן הדחוק כגון ער"ש או ערב חג וכדו' אכתי חל עליו חוב לעשות כן מדידת ולא לדחות את תיקון הנזק לזמן שיהיה זול יותר או עד שימצא אדם בזול.

ובשו"ע מצינו (ח"מ סי' ת"י סעיף כ"ח) 'כל הנזקים אם הוא דבר שאין דרכו בעצמו לסלקו, אין מחייבין אותו לסלקו עד שישכור פועלים. והני מילי דאניס כגון בור שחסרו כראי והתלע, אבל בור שהניחו מגולה פושע הוא ולא לתור חייב בנזקיו, עכ"ל.

מבואר כי בודאי כאשר אינו פושע בעצם הנזק שנגרם נותנים לו זמן שישכור פועלים וקודם לכן הוא אונס. ומכאן יצא בעצם חילוק הזמן שכל דבר לפי מה שהוא - כי דבר שסותר את עצם המגורים וכמו במקרה דידן שהביוב צף ועולה ולא ניתן לגור מבחינת תברואתית ומבחינת מציאותית בוודאי והתיקון צריך להיות מיידי שפועל להביא בעל מקצוע שיתקן את הנזק ולא ניתן לדחות את התיקון לימים אחרים.

בשבוע הבא בע"ה נמשיך ונדון אי יש לחלק באופן שהנזק גדול ויקר מחמת ערב חג.

קול רינה וישועה באהלי צדיקים

מזלא טבא וגדיא יאה
קדם מורנו ורבת מרביץ תורה ויראה
נודע בשערים המצוינים בהלכה, דיינא דנחית לעומקא דדינא
ראש בית ההוראה 'עושה שלום', ר"כ 'זכור לאברהם' ורב ק"ק 'חווה דעת'
הרה"ג ר' אפרים כהן עמאש שליט"א
לרגל ינושאי ב"ה הרה"ח שלום הי"ד
מבחיני ישיבת יסודות

ענני הגפן בענני הגפן דבר נאה ומתקבל
יתן ה' ויהיה זה הקשר של קיטא
ויזכו להקים בית נאמן בישראל
דורות ישרים מבורכים

שואל ומשיב

שאלות שנשאלו בבית ההוראה

שאלה: אשה שנה וחצי לאחר לידה שלא מניקה, האם פטורה מהצום?

תשובה: הזכרנו לעיל שמניקות פטורות מהצום. אבל אשה שלא מניקה בפועל נחלקו האחרונים בדבר – דעת המהרש"ם שכיוון שאמרו חז"ל שהיולדת איברה מתפרקין ואין נפשה חוזרת עליה עד כ"ד חודש, הלכך יש להקל בצומות אלו גם ליולדת שפסקה להניק עד כ"ד חודש. וכן פסקו עוד אחרונים. ומאידך יש אומרים שחייבת (אול"צ). ובחזו"ע (תענית עמ' סב) כתב להורות שאם האשה בריאה ומרגישה בעצמה שיכולה להתענות שתתענה, ואם תרגיש חולשה יתירה יכולה להפסיק.

שאלה: האם מותר לצחצח שיניים בצום?

תשובה: השו"ע (אורח סי' תקס"ז סעי' ג') פסק "מי שדרוך לרחוץ פיו בתענית ציבור לא כשר למעבד הכי", וכתב המג"א שמקור הדין מת"ה שס"ל שאסור לטעום בתענית אלו, אבל לדעת השו"ע שפסק שמותר לטעום אי"ה לרחוץ פיו, וצ"ל שכונת השו"ע דווקא ביותר מרביעית עכ"ל.

לכן מי שקשה לו בלא רחיצת הפה רשאי להקל ובלבד שיכניס פחות מרביעית ויכוון פיו למטה, ועדיף למרוח את המשחת שיניים קודם שמכניס המים לפיו, כך שהמים אינם ראויים לשתיה.

שאלה: בחור התארח בשבת אצל הדוד, וההורים שלו נסעו לשבת. מה דין הבחור בנוגע להדלקת נרות?

תשובה: נפסק בשו"ע (אורח סימן רס"ג ס"ז) "אורח שאין לו חדר מיוחד וגם אין מדליקין עליו בביתו צריך להשתתף בפרטות". לכן בנידון השאלה צריך הבחור להשתתף בשמן של הדוד או לעשות בו קנין.

[אמנם כתב המ"ב (ס"ק ל"ג) שאם סמוך על שולחן בעה"ב הרי הוא בכלל בני הבית, אלא שכבר ביאר המ"ב בהלכות חנוכה (סי' תרע"ד ס"ק ד') דהיינו שסמוך על שולחנו בקביעות, אבל בסמוך על שולחנו רק שבת אחת צריך להשתתף, וכן פסק הגר"ש אלישיב צוק"ל].

שאלה: האם אשה בחודש השני צריכה לצום ב"ז בתמוז?

תשובה: השו"ע (אורח סי' תקנ"ד סעי' ה') פסק שמעוברות ומניקות פטורות משלשת הצומות. ובגדר מעוברת כתב היעב"ץ (מו"ק סי' תקנ"ג) לכאורה משהוכר עוברת היינו ג' חודשים, אלא שהוסיף שאפשר שאם היא אחר 40 יום ומרגישה חלשה, ג"כ מיקרי מעוברת לענין הצומות. ואף קודם 40 יום אם מרגישה חלשה ביותר (כגון הקאות וכדו') יכולה להקל כי בראשית ימי עיבורה העובר חלוש ביותר וכל עינוי קל יכול להפסידו ואף לסכן את המעוברת. וסיים שהמיקל בזה נשכר הוא בלא ספק.

בניה כהלכה

הרה"ג ר' יואב סימן טוב שליט"א

לשאלות ובידורים ניתן לפנות
ללשכה לממונות – זכור לאברהם

על ידנו, יש לרשום את משך הבנייה המשוער ואף להתחייב עליו בצירוף שיפויים. **שעות עבודה:** פשוט שיש להקפיד שלא לעבוד בשעות המנוחה המקובלות, וכפי שהסכימו הפוסקים.

הודעה מראש על רעש גדול: יש להמליץ כי כשמתוכנן להרעיש רעש גדול במשך זמן רצוף כגון יותר משעה, להודיע לשכנים למען יכללו את צעדיהם, אולי יהיו מעוניינים לצאת מהבית, והוא מדין בין אדם לחברו.

זקוק/יולדת: כשיש בבנין זקן או יולדת שהרעש והבניה יכולים להזיקם, כתב הריב"ש והובאו דבריו ברמ"א (חור"מ סימן קנ"ה סעיף ט'), ובסימן קנ"ז סעיף ב') כי אם שכניו אסטנים והרעש מפריע לו ביותר יכול למנוע משכנו להרעיש, גם שבמקרה הרגיל לא יכול למנוע, לפי"ד גם בבניה שהדבר ידוע שמזיק להם שיכולים למנוע בניה, אבל לא ראיתי מי שמקפיד בזה, וצ"ע. אומנם בחזו"א שהבאנו לעיל (ב"ב סימן י"ג ס"ק י"א) כתב דכל דברי הריב"ש אינם אלא בעושה דבר שאינו עיקר דירה, אבל אם עושה דברים שרוב בני אדם עושים ולפעמים תשמישן ודיבורם משמיע קול שמפריע את החולה אינו יכול למחות אף אם החולה קדם, ורשאי אדם לבנות בית אצל חבירו ולהכניס את העוללים והיונקים שצועקים בלילה ואין החולה יכול לעכב עליו שהרי אינו חייב לצאת מדירתו, עכ"ל.

ושמא נאמר כי גם בניה נחשב כעיקר הדירה? וכמובן שלפי מה שכתבנו לעיל, תלוי הדבר בהיקף הבניה.

זמן הבניה: כפי שכתבנו בשבועות קודמים בתחילה מי שבנה, בנה שטחים קטנים ולכן זמן הבניה היה מוגבל לתקופה קצרה יחסית, ואפשר לומר כי נעשה נזהג מסוים שיש אפשרות לבנות כל אחד בביתו, וכמו שכתב בעמק המשפט אין לך כמעט בנין שלא בונים או יבנו בו ביום מן הימים. [וכן ראה בספר תשובות והנהגות (חלק ח' חור"מ סימן פ"ט) שכיום אפשר לומר שרעש הבניה דינו כרעש התינוקות הצועקים בלילה, שכתב החזו"א (חלק חור"מ סי' י"ג) שזהו מתשמישי השכנים המקובלים, ואין אפשרות למחות או למנוע זאת].

זאת למרות שבמשך הבניה ישנן הפרעות של רעש, כללן, וכד'. אמנם כל מה שנאמר כי הבניה נחשבת כתשמישי הדירה המקובלים, ולכן א"א לעכב מכח טענות אלו, דווקא בבניה לצורך עצמי, קטן, ונקודתי, אבל כשהתחילו היחידים לבנות ללא הגבלה, יחידות רבות, והוספת דירות, משך הבניה נעשה ממושך, ומעיק.

האם גם בניה במשך זמן בלתי סביר נחשבת כתשמישי דירה? אתמנה, ואכן בינוני בספרים ומצאתי כי אין שום היתר ברור, ואף איסור יש בדבר לבנות בניה בצורה מוגזמת, ולו רק בגלל רעש והפרעה לשכנים.

וכ"כ הרב שאנן בקובץ תחומין (י"ט תשנ"ט עמ' 60), וכן בקובץ אור ישראל (מאנסי ס"ה שנה י"ח א'), ובספר משפט צדק כתב לפי דעתו כי יש הבדל בסוג המכשיר המרעיש, יש המרעיש ומרעיד ביותר ויכול להתנגד, ויש שפחות מרעיש וגורם הרעדה, ע"ש.

מ"מ וודאי כשבאים להחלים שכנים על בניה ובאים לחתום על הסכם לפני בניה (המומלץ

משיב כהלכה

מאמר מרבני ההוראה

הרה"ג יוסף חיים נקי שליט"א

באותו מקום ועדיין נחשבים לאורחים ואינם אוסרים. אלא שלדינא קשה לסמוך על היתר זה, הואיל ואחרונים רבים הסכימו שתפיסת יד מועילה דוקא בכלים שהניח בעה"ב והם אינם משרתים את השוכר, אך כלים המשמשים את השוכר ואדברא אם לא יהיו יקפיד השוכר – לא נחשב לתפיסת יד. [ומה גם שכתב החזו"א (סימן צ"א ס"ק ל"ח) שכל ההיתר מהני רק אם בעה"ב גר עמהם].

מ"מ עדיין יש לפוטרו מערובי חצרות ומטעמא דפסק השו"ע (שם ס"ד) 'אנשי חצר שהיו אוכלים כולם על שולחן אחד אע"פ שיש לכל אחד בית בפ"ע אינם צריכים עירוב, והוסיף הרמ"א דה"א אם אוכלים כל אחד על שולחנו ואין ביניהם מחיצה קבועה, וכתב ערוה"ש שההיתר טוב אפי"א במהלך השבת אוכלים מזונות וכדו' בחדרם, הואיל ואת הסעודות הקבועות אוכלים יחד.

נמצא דבאופן שכולם סועדים באותו האולם פטורים מערובי חצרות.

[מ"מ בכל מקרה של ספק (כגון שיתכן וישנם משפחות זרות נוספות באותו המתחם שאינם אוכלים איתם) יעשו עירובי חצרות בלי ברכה].

והיינו שיקח פת בשיעור ארבע ביצים (לחומרא) ובדיעבד שלוש ביצים, ויזכו אותה לכל אותם הנמצאים במתחם, ויאמר 'בזה הערוב יהא מותר לנו להוציא ולהכניס מהבתים לחצר ומהחצר לבתים ומבית לבית לכל הבתים שבחצר'.

ויניחו הפת באחד הבתים ויהיו שישאר שלם עד הלילה, ובדיעבד עד ביה"ש.

שאלה: משפחה מורחבת השוכרת מתחם צימרים לשב"ק במושב וכדו', היא צריכה לעניין עירוב חצירות בכדי להתיר להוציא חפצים מהחדרים לחצרות והשבלים, ומהחדרים לחדרים אחרים ולחדר אוכל וביה"כ וכדו'?

תשובה: הנה באופן שהמושב מוקף כולו מחיצות או מתוקן בצו"פ ובני המושב עושים עירובי חצרות כדיו, א"כ המשפחה המתארחת פטורה מלערב ביניהם הואיל והם נעשים אורחים אצל שאר בני המקום הקבועים, ואפי"ה שהם מתארחים במתחם נפרד ומגודר בפנ"ע, וכמבואר במשנ"ב (סימן ש"ע ס"ק נ"ט, וסימן שצ"א ס"ק כ"ד).

אומנם אם אין למושב תיקון מחיצות כדיו, הרי שאם המתחם ששכרו מגודר בפנ"ע [או באופן ששכרו בנין] הרי שאם בעל המתחם מתגורר עמהם באותו היקף מחיצות או כל אדם אחר הקבוע [ודוקא כשהוא יהודי (שעה"צ ש"ע ס"ק ל"ו)], הרי שהם נעשים גם ככה"ג טפלים אליו והוא כאורחים ופטורים מערובי חצרות.

וגם באופן שהם דרים לבדם באותו המתחם המגודר יש לכאורה לפוטרו מערובי חצרות, שהרי פסק השו"ע (אורח סימן ש"ע סעיף ב') 'בעל הבית שיש לו הרבה בתים בחצר והשאלין או השכין לאחרים ויש לו בכל אחד מהם דברים שאינם ניטלים בשבת מחמת כבוד או מחמת איסור וכי' אין הדברים בהם אוסרים עליו לפי שנעשו כולם אורחים אצלו וכי', עד כאן דבריו.

א"כ בנידו"ד מאחר ובכל חדר יש ארונות ומטות כבדים, יש לבעה"ב תפיסת יד

להנצחת העלון
או לקבלתו במייל

BeitHoraaOsehShalom@gmail.com

לשכה לממונות 'זכור לאברהם'

055-6743601

Zachor123456@gmail.com

בית הוראה 'עושה שלום'

רחוב אש קודש 6 ביתר עילית

02-3750741

ניתן מענה לשאלות בהלכה בין השעות 00:00-8:00